

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ DAİRE

AĞTAŞ – TÜRKİYE
(Başvuru no. 33240/96)

KARAR

STRAZBURG

2 Şubat 2006

NIHAİ

03/07/2006

*Bu karar AİHS'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen şartlarda kesinlik kazanacaktır.
Ancak, şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.*

USUL

Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") eski 25. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, bir Türk vatandaşı olan İbrahim Ağtaş ("başvuran") tarafından, 5 Eylül 1996 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ("Komisyon") yapılan başvurudan (no. 33240/96) kaynaklanmaktadır.

OLAYLAR

DAVA OLAYLARI

1956 doğumlu başvuran, başvurusuna neden olan iddia konusu olayların meydana geldiği tarihte Aktaş köyünde yaşamaktaydı. Dava olayları taraflar arasında ihtilafıdır ve aşağıdaki gibi özetlenebilir:

A. Başvuranca sunulduğu şekliyle olaylar

Başvuran, Ekim 1994'e kadar o zaman olağanüstü hal bölgesinde yer alan Tunceli ili Ovacık ilçesine bağlı Aktaş köyünde yaşamaktaydı. 1994 yılında terörist faaliyetler bu bölgenin başlıca sorunuydu. 1980'lerden beri bölgede güvenlik güçleri ile Kürt özerkliğini destekleyen bir kısım Kürt nüfusu; özellikle de PKK (Kürdistan İşçi Partisi) üyeleri arasında şiddetli bir uyuşmazlık sürmekteydi. Başvuranın köyünde yaşayanların "teröristlere yardım ve yataklık ettiklerinden" şüpheleniliyordu ve bu yüzden köy yakınına konuşlanmış jandarma tarafından sık sık kontrol edilmekteydiler.

5 Ekim 1994 tarihinde güvenlik güçleri başvuranın köyünü kuşatmış ve sakinleri köy meydanında toplamıştır. Jandarma, kötü sözler sarfederek köyün bir daha dönmek imkânı olmaksızın derhal boşaltılacağını köylülere söylemiştir. Başvuran, taşıyabildiği kadar eşyayı alarak köyü terk etmiştir. Boşaltmadan hemen sonra askerler ev ve tarlaları ateşe vermiştir.

Başvuran geçici olarak Ovacık yakınında devletin yaptırdığı bir prefabrik afet konutlarına yerleşmiştir.

İhtilafı olayları takiben başvuran Ovacık Cumhuriyet Savcılığı'na dilekçe ile başvurmuş, jandarmalar tarafından köyünün zorla boşaltılması ve yakılmasından şikayetçi olmuştur.

Dava güvenlik güçlerinin iddia edilen fiilleri hakkında soruşturma gerektirdiği için Ovacık Cumhuriyet Savcısı görevsizlik kararı çıkarmış ve başvuruyu Memurin Muhakematı Kanunu uyarınca Ovacık Kaymakamlığı'na iletmiştir.

Kaymakam başvuranın iddialarıyla ilgili olarak Ovacık İlçe Jandarma Komutanlığı'na gönderdiği mektupla bilgi talep etmiştir.

1 Kasım 1994 tarihli mektupta İlçe Jandarma Komutanı Kaymakam'a güvenlik güçlerinin operasyonlar sırasında bölgedeki hiçbir evi yakmadığı yönünde bilgi vermiştir. Bu nedenle Ovacık İdare Kurulu jandarmalar hakkındaki cezai işlemlerin durdurulmasına karar vermiştir.

25 Ekim 1995 tarihinde Ovacık Kaymakamı başvurana bir mektup göndermiştir. Ovacık İlçe Jandarma Komutanı'nın 1 Kasım 1994 tarihli mektubuna dayanarak başvuranın iddialarının ikna edici olmadığını belirtmiştir. Ayrıca Danıştay'ın yerleşmiş içtihadı uyarınca suçlanan görevlinin kimliği belirtilmediği sürece soruşturma yapılmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. Bu yüzden yetkililerin iddia konusu olaylar hakkında inceleme başlatmayacağını belirtmiştir.

Bu mektup başvurana ulaşmamıştır. Başvuran, Ovacık Cumhuriyet Savcısı'nın görevsizlik kararını ve Ovacık İdare Kurulunun kararını köy sakinlerinden duymuştur.

B. Hükümetçe sunulduğu şekliyle olaylar

1994 yılında PKK üyeleri Ovacık ilçesinin köylerinde örgüt için bir propaganda kampanyası başlatmışlardır. Bu köylerden genç erkekleri kaçırarak örgüte katılmaya zorlamışlardır. PKK militanları köylüleri tehdit ve taciz etmiştir. Köyde yaşayanlar PKK tarafından yapılan baskılar sonucunda evlerini terk etmişlerdir.

Yetkililer tarafından yapılan soruşturmalar başvuranın köyünün güvenlik güçleri tarafından değil, askeri üniforma giyen teröristler tarafından yakıldığını ortaya çıkarmıştır. Soruşturma yapan yetkililere verdiği ifadesinde başvuran iddia konusu cürümün faillerinin kimliğini ortaya koyamamıştır.

C. Tarafların sunduğu belgeler

Taraflar iddialarını kanıtlamak amacıyla çeşitli belgeler sunmuşlardır. Bu belgeler, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Başvuran tarafından sunulan belgeler

(a) 2 Mayıs 2001 tarihli zarar beyan tutanağı

Başvuran 2 Mayıs 2001 tarihli bir tutanak sunarak köyünün yakılması nedeniyle maddi zarara uğradığını iddia etmiştir. 1994 yılında meydana gelen olaylar öncesinde 50 dönüm arazi, 150 kavak ağacı, 20 ceviz ağacı, 30 meyve ağacı, 400 metrekare arsa, 2 katlı bir ev, 40 keçi, 4 inek ve 50 arı kovanına sahip olduğunu belirtmiştir. Bu belge Aktaş köyü muhtarı Cafer Öztürk tarafından onaylanmıştır.

(b) Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın (TİHV) Yıllık Raporları

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, merkezi Ankara'da bulunan bir sivil toplum kuruluşudur. Kuruluşun 1993 yılı raporu 1990 ile 1993 yılları arasında 913'ten fazla köy ve mezranın boşaltıldığını belirtmiştir. 1993 yılı raporu köy boşaltmaların 1993'te hızlandığını, çoğunlukla da sakinleri köy korucusu olarak görev yapmayı reddeden köylerin hedef alındığını öne sürmüştür.

TİHV'nin 1994 yılı raporu Hükümetin politikasının boşaltmalar ve sonrasında yaşanan yıkıma PKK terörü, fakirlik ve doğal olayların neden olduğunu iddia etmek yönünde olduğunu öne sürmüştür. Adıgeçen rapora göre olağanüstü hale tabi illerin her birinde 50-60 civarında köy yakılmıştır.

1995 yılı raporu 1995 yılında 400'den fazla köyün boşaltıldığını öne sürmüştür. 1996 yılı raporuna göre Olağanüstü Hal Bölge Valisi bir defasında toplam 918 köy ve 1,767 mezranın çeşitli sebeplerle boşaltıldığını belirtmiş, ancak boşaltmaların güvenlik güçleri tarafından yapıldığını hiçbir zaman kabul etmemiştir.

1997 ve 1998 yılı raporları Hükümetin köy boşaltma politikasını 1990'lı yıllar boyunca uygulanan sistematik bir "iç güvenlik operasyonu" olarak tanımlamıştır.

(c) İnsan Hakları Derneği tarafından yayımlanan "Yakılan / Boşaltılan Köyler ve Göç" adlı kitaptan alıntılar

Alıntılar arasında Şubat 1990 – Ocak 1999 tarihleri arasında yakılan ve/veya boşaltılan köylerin ayrıntılı bir listesi bulunmaktadır. Liste, Aktaş köyünün boşaltılması ve tahrip edilmesinden bahsetmemiştir.

Alıntılar, *Ülkede Gündem* isimli günlük gazeteden çoğaltılan, köylerin boşaltılması ve bunun yerlerinden olan insanlara kötü etkileri ile ilgili çeşitli makaleler içermektedir. Makaleler, çok sayıda köylünün köylerinin güvenlik güçleri tarafından yakılması nedeniyle yetkili mercilere dilekçe ile şikayette bulunduğunu vurgulamıştır.

Makaleler aynı zamanda Hükümetin, yerlerinden olan köylülerin köylerine dönmeleri için yaptığı ilanların güvenilmez olduğunu belirtmiştir. Köylülerin her teşebbüsünde köylerine girişleri fiziksel olarak engellenmiştir.

(d) Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki yerleşim birimlerinin boşaltılmasını müteakip yerlerinden olan vatandaşların sorunlarının çözümü için alınan tedbirlerle ilgili TBMM Soruşturma Komisyonu'nun 14 Ocak 1998 tarihli raporu

Bu rapor Meclisin 10 üyesinden oluşan bir Soruşturma Komisyonu tarafından hazırlanmıştır. Rapora göre 1993 ve 1994 yıllarında 905 köy ve 2,923 mezranın halkı tahliye edilmiş ve ülkenin başka bölgelerine göç etmeye zorlanmışlardır (s. 13).

Rapor, Diyarbakır eski Valisi Doğan Hatipoğlu'nun bir açıklamasına yer vermiştir. Hatipoğlu, görev yaptığı dönemde nadiren ordu tarafından köy boşaltılması olaylarının dikkatine sunulduğunu açıklamıştır. Nadiren de olsa köy yakma ile ilgili şikayetler aldığını belirtmiştir. Hatipoğlu'na göre bütün köylerin PKK tehdidi nedeniyle boşaltıldığı çıkarımında bulunmak mümkün değildir. Hatipoğlu, Hükümetin yerlerinden olan halkın sağlıklı bir şekilde yeniden iskân edilmesi için gerekli tedbirleri alamadığını iddia etmiştir.

Rapor aynı zamanda 1995 yılında İnsan Hakları Derneği Başkanı Yavuz Önen tarafından hazırlanan ve Soruşturma Komisyonuna sunulan "İnsan Hakları Raporu – Türkiye" raporuna da atıfta bulunmuştur. Bu raporun bir bölümü boşaltılan köyler ve göçmenlere ayrılmıştır. Rapor 1995 yılında köy ve mezraların boşaltılması uygulamasının yaygın olduğunu belirtmiştir. Köylerdeki birçok ev yıkılmış veya oturulamaz hale getirilmiştir. Halk bölgeyi terk etmeye zorlanmış ve halka köylerini terk edene kadar baskı uygulanmıştır. 1995 yılının başında halkı köy korucusu olmayı kabul edenler haricinde neredeyse hiç meskûn köy kalmamıştır (s. 19).

Soruşturma Komisyonunun raporu aynı zamanda 3 Haziran 1997 tarihinde Şırnak milletvekili Salih Yıldırım'ın boşaltılan köyler sorunu hakkında TBMM'de yaptığı konuşmaya da atıfta bulunmaktadır. Yıldırım, diğer hususlar yanında köylerin ya örgüte karşı

çıkanları sindirmek için PKK tarafından, ya da köyleri koruyamadığı için, halkı köy koruyucusu olmayı reddettiği için veya sakinlerinin PKK'ya yardım ettiği düşüncesiyle yetkililer tarafından boşaltıldığını belirtmiştir (s. 20).

Sonuç olarak raporda boşaltılan yerleşim birimlerinin halkının eskiden yaşadıkları yere yakın bölgedeki mezralardan ziyade il, ilçe veya merkezi köylerde iskân edilmesi ve göçmenlere öncelik tanınacak şekilde yöre halkına iş sağlamak amacıyla gerekli ekonomik tedbirlerin alınması tavsiye edilmiştir.

2. Hükümet tarafından sunulan belgeler

(a) Başvuranın sahip olduğu mallara ilişkin Nisan 2004 tarihli rapor

Sözkonusu rapor başvuranın sahip olduğu malları belirtmeyi amaçlamaktadır. Yetkililer tarafından yapılan incelemeyi müteakip başvuranın Tapu Sicil Müdürlüğü ve belediyenin sicil kayıtlarına göre arazi sahibi olmadığı ortaya çıkmıştır. Başvuranın kayıtlı ağacı da bulunmamaktadır. Belediyeye verdiği 12 Mayıs 1986 tarihli beyanında başvuran 80 metrekare bir eve sahip olduğunu ancak 2 Mayıs 1998 tarihli beyanında 1980 yılında inşa edilen 140 metrekare bir eve sahip olduğunu belirtmiştir. Resmi kayıtlara göre 1994 yılından önce hiç vergi ödememesine binaen herhangi bir ticari faaliyette bulunmadığı görülmektedir. 1994 ile 2002 yılları arasında kendisine Hükümet tarafından tahsis edilen afet konutlarında yaşamıştır. 2002 yılında Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi çerçevesinde Hükümet tarafından yaptırılan yeni bir eve taşınmıştır. Yerel yönetim başvurana 10 koyun ve 323,000,000 Türk Lirası yardım yapmıştır. Başvuran aynı zamanda yetkililerden gıda yardımı da almıştır.

(b) Veys Toprak'ın 10 Mart 2004 tarihinde iki jandarma tarafından alınan ifadesi

Adıgeçen tanık, Ovacık ilçesi Kandolar mahallesi muhtarıdır. AİHM'ye başvuruda bulunan başvuranın durumunu belirlemek amacıyla ifadesine başvurulmuştur. Tanık, başvuranın 1994-2002 yılları arasında prefabrik evlerin birinde yaşadığını ve 2002 yılında kendisine Hükümet tarafından sağlanan yeni inşa edilmiş bir eve taşındığını belirtmiştir. Başvuran 2003 yılında ölmüştür. Bahsedilen tarihte Aktaş'ta kimse yaşamıyordu. Köyde elektrik, okul veya telefon bulunmamaktaydı.

HUKUK

I. HÜKÜMETİN ÖN İTİRAZI

29 Nisan 2005 tarihli ek görüşlerinde Hükümet 14 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilen 'Terör Eylemleri veya Terörle Mücadele Kapsamında Yürütülen Faaliyetler Nedeniyle Maddi Zarara Uğrayan Kişilerin Zararlarının Karşılanması Kanunu' ışığında iç hukuk yollarının tüketilmediği yönünde bir ön itirazda bulunmuştur. Bu Kanun devletin terörle mücadelesi sırasında zarara uğrayan başvuranın Sözleşme mağduriyetlerinin tazmin edilmesi için yeterli hukuk yolu sağlamaktadır. Hükümet bu bağlamda başvurunun incelenmesinin askıya alınmasını ve başvuranın bu yeni iç hukuk yolunu kullanmasının zorunlu kılınmasını Mahkemeden talep etmiştir.

AĞTAŞ – TÜRKİYE KARARI

Başvuran Hükümetin itirazını reddetmiş ve Mahkemenin kabuledilebilirlik kararından sonra çıkarılan yeni bir hukuk yolunu tüketmeye zorunlu tutulamayacağını öne sürmüştür.

Mahkeme, halihazırda, 2 Eylül 2003 tarihli kabuledilebilirlik kararında şikayetleriyle ilgili olarak etkili bir soruşturma yapılmamış olması nedeniyle başvuranın daha başka iç hukuk yolu aramak zorunda olmadığına hükmettiğini hatırlatır. Bu itirazın başvurunun kabuledilebilirlik kararından sonra yapıldığını belirtir. Bu nedenle Hükümet prensipte bu safhada itiraz etme hakkından men edilmiş olarak görülebilir (AİHM İç Tüzüğü'nün 55. maddesi; bkz. diğerleri yanında *Amrollahi – Danimarka*, no 56811/00, § 22, 11 Temmuz 2002; ve *Nikolova – Bulgaristan* [BD], no. 31195/96, § 44, AİHM 1999-II). Bu nedenle Hükümetin itirazı işlemlerin bu safhasında dikkate alınmaz.

II. AİHS'İNİN 3 VE 8. MADDELERİNİN VE 1 NO'LU PROTOKOLÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran Aktaş köyünden zorla tahliye edilmesi ve ev ve mallarının güvenlik güçleri tarafından tahrip edilmesinin ilgili kısmı aşağıda çıkarılan AİHS'nin 3 ve 8. maddeleri ve 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlaline neden olduğunu iddia etmiştir.

3. Madde

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

8. Madde

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.”

1 No'lu Protokolün 1. Maddesi

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

Başvuran, güvenlik güçleri tarafından aile yurdundan zorla çıkarılması ve mallarının bilerek tahrip edilmesinin mal ve mülk dokunulmazlığı ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkını ihlal ettiğini belirtmiştir. Ayrıca mülkünün tahrip edilmesi ve köyünden çıkarılması olayını çevreleyen şartların insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye ulaştığını iddia etmiştir.

Hükümet, başvuranın şikayetlerinin gerçeklere dayanmadığını, bunların asılsız olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda başvuranın köyünün hiçbir zaman güvenlik güçleri tarafından boşaltılmadığını ve yakılmadığını öne sürmüşlerdir. Başvuran, köyünü PKK tarafından bölgede yürütülen yoğun terörist faaliyetler nedeniyle terk etmiştir. Yetkililer tarafından

yapılan soruşturma başvuranın köyünün askeri üniforma giymiş teröristler tarafından yakılması olabileceğini ortaya koymuştur.

Mahkeme, başvuruya neden olan olayların gerçek sebebi hakkında ihtilafla karşı karşıya kalmıştır. Buna göre Mahkemenin öncelikle iddia konusu olayların yaşandığı zaman bölgede hakim olan genel durumu göz önünde bulundurması gerekir. Bu bağlamda bahsedilen dönemde Türkiye'nin olağanüstü hal bölgesinde güvenlik güçleri ile PKK üyeleri arasında şiddetli çatışmalar meydana gelmiş olduğunu gözlemektedir. İki tarafın eylemlerinin sonucu olan karşılıklı şiddet, birçok insanı evlerini terk etmeye zorlamıştır. Ayrıca devlet yetkilileri de bölgedeki nüfusun güvenliğini sağlamak amacıyla bazı yerleşimleri boşaltmıştır (*Doğan ve Diğerleri – Türkiye*, no. 8803-8811/02, 8813/02 ve 8815-8819/02). Ancak Mahkeme benzer birçok davada güvenlik güçlerinin bazı başvuruların ev ve mallarını kasten tahrip ederek onları geçim kaynaklarından mahrum ettiği ve olağanüstü hal bölgesindeki köylerini terk etmeye zorladığını tespit etmiştir (bkz. diğer kararlar arasında *Akdivar ve Diğerleri – Türkiye*, 16 Eylül 1996; Karar Raporları 1996-IV; *Selçuk ve Asker – Türkiye*, 24 Nisan 1998, *Raporlar 1998-II*; *Menteş ve Diğerleri – Türkiye*, 28 Kasım 1997, *Raporlar 1997-VIII*; *Bilgin – Türkiye*, no. 23819/94, 16 Kasım 2000 ve *Dulaş – Türkiye*, no. 25801/94, 30 Ocak 2001).

Hal böyle iken hem Avrupa İnsan Hakları Komisyonu hem de Mahkemenin daha önce güvenlik güçlerinin kanun dışı olarak vatandaşların mal-mülkünün tahribinin sorumlusu olduğunun iddia edildiği Türkiye'den benzer davalarda gerçeği bulma girişimlerinde bulunduğu belirtilmelidir (bkz. diğer kararlar arasında yukarıda da belirtilmiş *Akdivar ve Diğerleri ve Yöyer; İpek – Türkiye*, no. 25760/94). Söz konusu davalarda AİHS kuruluşlarını böyle bir faaliyete girişmeye yönelten temel sebep etkili bir yerel soruşturmanın yokluğunda gerçekleri saptamalarının mümkün olmayışdır.

Ne yazık ki Mahkeme sözkonusu davada kendi imkânlarıyla tanıkları dinleyip delil tespit etme uygulamasıyla gerçekleri saptama girişiminde bulunamamaktadır. Ancak Mahkeme olaylardan oldukça uzun bir zaman geçmesi (sözkonusu davada neredeyse 11 yıl) ifade verecek tanıkların bulunmasını daha zor bir hale getirdiği ve olayları detaylarıyla, doğru bir biçimde hatırlaması için tanığın kapasitesini zorladığından böyle bir uygulamanın davanın maddi gerçeklerinin saptanması için yeterli kanıtı ortaya koyamayacağı kanısındadır (bkz. *İpek*, yukarıda anılan, § 116). Buna göre Mahkeme kararını tarafların sunduğu kanıtlar temelinde oluşturmalıdır (bkz. *Pardo – Fransa*, A Serisi no. 261-B, *Çaçan – Türkiye*, no. 33646/96). Ancak Mahkeme tarafların ilettiği belgelerin sorgu ve çapraz sorguya tabi tutulmamış olması ve bunun sözkonusu davada varılacak sonucu yanlış yönlendirebilecek bir temel yaratabileceği gerçeğini dikkate almalıdır.

Daha önce de belirtildiği gibi ve bahse konu zaman diliminde Türkiye'nin güneydoğusunda köylerin boşaltılması ve tahrip edilmesi ile ilgili bağımsız raporları dikkate alarak başvuranın köyünden zorla çıkarıldığı ve ev ve mal-mülkünün güvenlik güçleri tarafından yakıldığı iddiası ilk bakışta savunulmaz görülerek reddedilemez. Ancak Mahkeme için AİHS şartlarına göre gerekli kanıt standardı “makul şüpheden uzak olması”dır ve böyle bir kanıt yeterince güçlü, açık ve uyuşan çıkarımları veya olaya ait benzer çürütülemeyen karineleri izleyebilir (*İrlanda – İngiltere*, Seri A no. 25).

Bu bağlamda Mahkeme başvuranın evinin ve mallarının güvenlik güçleri tarafından yakılmasına ilişkin herhangi bir görgü tanığı ifadesi sunmamasını dikkate alır. İddia konusu olaylarda yer alan askerlerin kimliği hakkında da bilgi vermemiştir. Ayrıca başvuranın Ovacık Cumhuriyet Savcılığı tarafından başlatılan işlemlere dahil olmadığı veya sonrasında Savcılığa

şikayette bulunup davasını takip etmediği ortaya çıkmaktadır. Başvuran, yetkililer tarafından yürütülen soruşturmaları takip etmemesi konusunda açıklama yapmamıştır. Ayrıca mahkeme dava dosyasında Hükümetin ifadelerini ve ulusal yetkililerin bulgularını çürütecek kanıt bulamamaktadır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında ve başvuranın iddialarını destekleyememesini dikkate alarak Mahkeme, başvuranın evinin yakıldığı veya köyünden güvenlik güçleri tarafından zorla çıkarıldığını gerekli kanıt standardına ulaşacak şekilde tespit edememiştir.

Söz konusu zeminin aksine, Mahkeme AİHS'nin 3 ve 8. maddeleri veya 1 No'lu Protokolün 1. maddesinin ihlal edilmediğine hükmetmiştir.

III. AİHS'NİN 5 § 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, evinin tahrip edilmesi ve Aktaş köyünden çıkarılması olayını çevreleyen şartların aynı zamanda AİHS'nin ilgili kısmı aşağıda çıkarılan 5 § 1. maddesinde belirtilen kişi özgürlüğü ve güvenliğinin ihlaline neden olduğunu iddia etmiştir.

“Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.”

Hükümet davanın bu yönüyle ilgili görüş belirtmemiştir.

Mahkeme, 5 § 1 maddesinin temel amacının devletin insanları özgürlükten keyfi bir şekilde yoksun bırakmasını önlemek olduğunu hatırlatır.

Söz konusu davada başvuran yakalanmamış veya gözaltına alınmamış, veya başka bir şekilde özgürlüğünden yoksun bırakılmamıştır. Başvuranın iddia ettiği gibi evini ve malını yitirmesinden doğan şahsi güvensizlik durumu, 5 § 1 maddesinde öngörülen kişinin güvenliği kavramı kapsamında değildir (*Çaçan*, yukarıda anılan, § 70 ve *Kıbrıs – Türkiye* [BD], no. 25781/94 § 228).

Yukarıda anlatılanların ışığında Mahkeme, AİHS'nin 5 § 1. maddesinin ihlal edilmediğine hükmetmiştir.

IV. AİHS'NİN 6 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, güvenlik güçleri tarafından evinin tahrip edilmesi ve zorla kovulmasına karşı mücadele etmek için medeni haklarını savunmak adına bir mahkemeye başvurmak gibi etkili hukuk yollarından mahrum bırakılmasından şikayetçi olmuştur. AİHS'nin ilgili kısmı aşağıya çıkarılan 6 § 1 maddesine:

“Herkes, ... medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar ... konusunda karar verecek olan, ... bağımsız ve tarafsız [bir] mahkeme tarafından davasının ... hakkaniyete uygun ... olarak görülmesini ...”

ve AİHS'nin 13. maddesine:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kişiler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

atıfta bulunmuştur.

A. AİHS'nin 6 § 1 maddesi

Başvuran, medeni haklarını savunmak için bir mahkemeye başvuru hakkının yetkililerin, iddiaları ile ilgili yeterli soruşturma yürütememesi gerekçesiyle reddedildiğini belirtmiştir. Başvurana göre, böyle bir soruşturma yapılmadan yasal işlemlerde tazminat elde etme imkânı olmayacaktır.

Hükümet, başvuranın iç hukukta mevcut yolları takip edemediğini öne sürmüştür. Başvuran hukuk davası açılsaydı mahkemeye etkili bir erişimden faydalanabilecekti.

Mahkeme, başvuranın 2 Eylül 2003 tarihli kabuledilebilirlik kararında belirtilen nedenlerle hukuk mahkemelerinde dava açmamış olmasını dikkate alır. Bu yüzden başvuran dava açsa idi yerel mahkemelerin başvuranın iddiaları ile ilgili hüküm verip veremeyeceğini kestirmek mümkün değildir. Mahkemeye göre başvuranın şikayetleri temelde güvenlik güçleri tarafından aile yurdu ve malının bilinçli olarak tahrip edilmesi ve köyünden zorla çıkarılması hakkında etkili soruşturma yapılmadığı iddiası ile alakalıdır. Bu nedenle Mahkeme şikayeti 13. madde temelinde inceleyecektir. Bu, AİHS'nin ihlali iddialarında devletlere etkili hukuk yolu sunmaları konusunda daha genel bir zorunluluk getirmektedir (bkz. *Selçuk ve Asker*, yukarıda anılan).

Bu nedenle Mahkeme AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin tespitini gerekli bulmamaktadır.

B. AİHS'nin 13. maddesi

Başvuran, Sözleşme mağduriyetleri ile ilgili etkili hukuk yolu olmadığı için AİHS'nin 13. maddesi kapsamında şikayetçi olmuştur.

Hükümet, soruşturmada noksan bulunmadığını ve yetkililerin, başvuranın iddialarıyla ilgili kapsamlı bir soruşturma yürütmüş olduğunu ileri sürmüştür.

Mahkeme, yerel adli düzende ne şekilde güvence altına alınmış olursa olsun Sözleşme hak ve özgürlüklerinin içeriğini uygulayacak ulusal düzeyde bir hukuk yolu bulunmasının AİHS'nin 13. maddesinde teminat altına alındığını hatırlatır. Bu nedenle 13. maddenin sonucu, İmzacı Devletlere bu maddedeki Sözleşme sorumluluklarına nasıl uyacakları konusunda bir miktar özgürlük verilmiş olsa da, AİHS bağlamında “savunulabilir bir şikayet” konusunu ele alıp uygun çözüm sunacak bir iç hukuk yolunun sağlanmasını zorunlu kılmasıdır. 13. maddedeki zorunluluğun kapsamı, başvuranın AİHS bağlamındaki şikayetinin durumuna göre değişir. Ancak 13. maddede zorunlu tutulan hukuk yolunun hem uygulama hem de kanunda “etkili” olması, özellikle de uygulanmasının imzacı devlet yetkililerinin eylem veya ihmalleriyle haksız bir şekilde engellenmemesi gerekmektedir (*Dulaş ve Yöyler*, yukarıda anılan).

Mahkeme, sözkonusu davada toplanan delillere dayanarak iddia edildiği gibi güvenlik güçleri tarafından başvuranın evinin tahrip edildiği veya zorla yerinden edildiğinin zorunlu kanıt standardı düzeyinde kanıtlanmadığını hatırlatır. Ancak bu, 13. maddenin şartlarında şikayetlerinin koruma kapsamı dışında kaldığı anlamına gelmemektedir (bkz. *D.P. ve J.C. – İngiltere*, no. 38719/97). Bu şikayetler açıkça temelden yoksun bulunup kabuledilmez bulunmamış, bu yüzden esaslar hakkında bir inceleme gerektirmiştir. Ayrıca, 2 Eylül 2003

tarifli kabuledilebilirlik kararında Mahkeme, Şikayetleriyle ilgili tam ve etkili bir soruŐtırma yapılmadığı için başvuranın iĥ hukukta başka yollar aramaktan kurtarılması kararını almıştır.

Mahkeme 13. madde Őartları tam anlamıyla değerlendirilse bile başka bir Őartın ihlalinin maddenin uygulanması için bir önkoŐul olmadığını yineler (*Boyle ve Rice – İngiltere*, A Serisi no. 131). Buna göre Mahkeme, kabuledilebilirlik kararındaki tespitlerini ve başvuranın iddialarının ilk bakışta savunulmaz görülerek reddedilemez bulunduğu sonucunu dikkate alarak başvuranın Şikayetlerinin AİHS'nin 13. maddesi kapsamında tartıŐılabılır ihlal iddialarını ortaya ĥıkardıĐı kanaatindedir (bkz. zerinde gerekli deĐiŐiklikler yapıldıktan sonra AİHS'nin 6. maddesinin tatbikinin tartıŐmalı olması ĥerĥevesinde *Mennitto – İtalya* [BD], no. 33804/96).

Söz konusu davanın özel koŐullarına dönmek gerekirse Mahkeme, Ovacık Cumhuriyet Savcılığı'nın görevsizlik kararını takiben Ovacık İdare Kurulu idari yetkililerinin başvuranın iddiaları ile ilgili soruŐtırma baŐlattıĐını dikkate alır. Ancak tartıŐmalı soruŐtırma Jandarma Komutanlığından başvuranın iddiaları ile ilgili bilgi istemekle sınırlıydı. Başvuran, ev ve mallarının yakılmasının faili olarak aĥıkĥa jandarmaları suĥlamasına rağmen soruŐtırmalar sırasında güvenlik güçleri mensuplarının dinlenmesi için giriŐimde bulunulmamıŐ olduğu görülmektedir. Başvuranın iddialarını doğrulamak adına yetkililerin iddia konusu olay mahallini ziyaret etmeyi dŐunmediĐı de görülmektedir. Bunun yerine güvenlik güçleri tarafından verilen bilgilere dayanmayı yeterli bulmuŐlardır. Bu bağlamda Mahkemenin güvenlik güçlerinin bu tip eylemleri gerĥekleŐtirebileceĐi yönünde bir ihtimali değerlendirmede yetkililer tarafında genel bir isteksizlik tespit etmiş olması kayda değerlidir (yukarıda anılan *Selĥuk ve Asker*, *İpek*, *Yyler* kararları). Aslında söz konusu davada Ovacık Kaymakamının verdiği yanıt Mahkemenin nceki tespitlerini doğrulamaktadır. Sonuĥ olarak jandarma yetkililerinin başvuranın iddialarını reddetmesi akabinde Ovacık İdare Kurulu yetkilileri tarafından daha fazla soruŐtırma yapılmamıŐtır.

Mahkeme, Türkiye'nin güneydoğusundaki İdare Kurullarının hiyerarŐide Valiye bağlı olan devlet memurları ve soruŐtırma kapsamındaki güvenlik gçleriyle bağlantılı bir yöneticiden oluŐtuĐu için bağımsız bir soruŐtırma yürütebilmeleri konusunda ciddi Őüphelerini her fırsatta dile getirmiŐtir (bkz. diğerleri yanında *Gleĥ – Türkiye*, no. 21593/93, *Raporlar 1998-IV*; *Yyler ve İpek*, yukarıda anılan). SoruŐtırmada tespit edilen ciddi kusurlar söz konusu davada Mahkemenin başka bir sonuca varmasına izin vermemektedir.

Bu Őartlar altında başvuranın Aktaş'ta malının tahrip edildiği iddiaları hakkında yetkililerin tam ve etkili bir soruŐtırma yrttĞu söylenemez.

Bu nedenle AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

V. AİHS'NİN 6, 8 VE 13. MADDELERİ İLE 1 NO'LU PROTOKOLÜN 1. MADDESİ BAĞLAMINDA AİHS'NİN 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, Kürt kökenli olması nedeniyle AİHS'nin 6, 8 ve 13. maddeleri ile 1 no'lu Protokolün 1. maddesi bağlamında AİHS'nin 14. maddesi ihlal edilerek ayrımcılığa tabi tutulduğunu ne srmiŐtr. 14. madde aşağıdaki Őekildedir:

“Bu SözleŐmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiĥbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.”

Başvuran, ev ve mallarının tahrip edilmesinin Kürt kökenli olmaları nedeniyle ayrımcılığa dayanan resmi bir politikanın sonucu olduğunu öne sürmüştür.

Hükümet, başvuranın iddialarını reddetmiştir.

Mahkeme, başvuranın iddiasını kendisine iletilen delillerin ışığında incelemiş, ancak asılsız bulmuştur. Bu nedene AİHS'nin 14. maddesi ihlal edilmemiştir.

VI. AİHS'NİN 18. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran şikayet edilen müdahale ve kısıtlamaların AİHS'ye uygun olmayan gerekçelerle konulduğunu iddia etmiştir. Aşağıda çıkarılan AİHS'nin 18. maddesine atıfta bulunmuştur:

“Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.”

Mahkeme, bu iddiayı kendisine iletilen deliller ışığında incelediğine ve iddianın asılsız bulunduğuna işaret eder. Bu yüzden söz konusu hükmün ihlali tespit edilmemiştir.

VII. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. maddesi aşağıda çıkarılmıştır:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

Başvuran, evinin tahrip edilmesi ve Ekim 1994'ten beri ekonomik faaliyetlerine devam edememesine karşılık olarak toplam 211,640,000,000 Türk Lirası (TRL)¹ maddi tazminat talep etmiştir.

Hükümet, AİHS'nin ihlal edilmemesi nedeniyle böyle bir tazminatın ödenemeyeceğini bildirmiştir. Hükümet, ayrıca Mahkemenin AİHS'nin herhangi bir hükmünün ihlalinin Mahkemece saptanması durumunda bile başvuran tarafından talep edilen miktarların aşırı olduğunu ve bölgenin ekonomik gerçeklerini yansıtmadığını ileri sürmüştür.

Mahkeme başvuran tarafından talep edilen tazminatla AİHS'nin ihlali arasında nedensel bir bağlantı bulunması gerektiğini ve bunun uygun bir durumda gelir kaybına karşılık olarak tazminat içerebileceğini hatırlatır (bkz. diğerleri yanında *Barbera, Messegue ve Jabardo – İspanya*, Seri A no. 285-C). Ne var ki Mahkeme söz konusu davada başvuranın evlerinin yakıldığı veya köylerinden güvenlik güçleri tarafından zorla çıkarıldıklarının gerekli kanıt standardına uygun şekilde tespit edilmediğini yineler. Bu yüzden AİHS'yi ihlal ettiği öne sürülen olay (etkili bir soruşturmanın yürütülmemiş olması) ile başvuran tarafından talep

¹ Yaklaşık 130,000 Euro

edilen maddi hasar arasında nedensellik ilişkisi yoktur. Bu nedenle Mahkeme başvuranın bu başlık altındaki iddiasını reddeder.

B. Manevi tazminat

Başvuran, toplam 20,000 Euro manevi tazminat talep etmiştir. Köyünden zorla çıkarılması ve Aktaş'taki ev ve malının tahrip edilmesi nedeniyle yaşadığı acı ve yoksulluğa atıfta bulunmuştur.

Mahkeme, miktarın aşırı ve haksız olduğunu öne sürmüştür.

Mahkeme, ulusal yetkililerin başvuranın iddiaları ile ilgili kapsamlı bir soruşturma yürütemeyerek AİHS'nin 13. maddesinin ihlaline sebep olduklarını tespit etmiştir. Buna göre başvurana manevi tazminat verilmelidir. Mahkeme, iddiaların ciddiyetini dikkate alarak ve tarafsızlık ilkesine göre karar vererek başvurana, ödeme gününde uygulanan kurdan Türk lirasına çevrilmek üzere 4,000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Mahkeme masrafları

Başvuran, davasının AİHS kuruluşları huzurunda hazırlanması ve sunulmasındaki ücret ve masraflara karşılık olarak toplam 6,370 Euro talep etmiştir. Avukatları tarafından tahakkuk ettirilen ücret ve masraflar (62 saat 20 dakika yasal çalışma ücreti ve telefon, posta, tercüme, kırtasiye gibi masraflar) bu meblağa dahildir.

Hükümet iddianın aşırı ve asılsız olduğunu öne sürmüştür. Hükümet, başvuran tarafından iddialarını kanıtlamak adına hiçbir makbuz veya diğer belge ibraz edilmediğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuranın iddialarını AİHS'ye dayanarak oluşturmada sadece kısmen başarılı olduğunu belirtir. Yine de sözkonusu dava, olayları ve hukuksal bağlamda ayrıntılı inceleme gerektiren karmaşık sorunlar içermektedir. Bu yüzden Mahkeme AİHS'nin 41. maddesine göre sadece yasal masraflar ve zorunlu olarak ve bilfiil tahakkuk etmiş harcamaların tanzim edilebileceğini hatırlatır. Başvuran tarafından sunulan iddiaların ayrıntılarını dikkate alarak Mahkeme, uygulanabilecek her tür katma değer vergisinden hariç tutulmak üzere 2,150 Euro ödenmesine karar vermiştir.

D. Gecikme faizi

AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir.

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Hükümetin ön itirazının *reddine*;
2. AİHS'nin 3 ve 8. maddelerinin ve 1 No'lu Protokolün 1. maddesinin ihlal edilmediğine;

AĞTAŞ – TÜRKiYE KARARI

3. AİHS'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edilmediğine;
 4. AİHS'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edilip edilmediğinin tespitinin gerekli bulunmadığına;
 5. AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine;
 6. AİHS'nin 3, 6, 8 ve 13. maddeleri ile 1 no'lu Protokolün 1. maddesi bağlamında AİHS'nin 14. maddesinin ihlal edilmediğine;
 7. (a) Sorumlu Devlet'in başvurana, AİHS'nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleŐtiđi tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme gününde geçerli olan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilerek başvuranın Türkiye'deki banka hesabına aktarılmak üzere:
 - (i) 4,000 Euro (dört bin Euro) manevi tazminat,
 - (ii) mahkeme masrafları için 2,150 Euro (iki bin yüz elli Euro);
 - (iii) bu miktarlar üzerine uygulanabilecek her türlü vergiyi ödemesine;
 - (b) Yukarıda anılan üç aylık sürenin aŐılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faizi olarak uygulanmasına;
4. Başvuranın adil tazmin talebinin kalan kısmının reddine

KARAR VERMişTİR.

İngilizce hazırlanmıŐ, AİHM İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddeleri uyarınca 2 Şubat 2006 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Vincent BERGER
Yazı İşleri Müdürü

BoŐtjan M. ZUPANČIČ
BaŐkan